

« trabe perspicies, ut educas, non ut dicas tantum, « sed ut cum effectu *educas festucam*, id est, tunc erit « utilissimum et fructiferum perspicere festucam, « et dicere fratri, ut ejiciat festucam; plus enim fit « exemplo quam verbo, et verbum vires habet ab « exemplo. » Quia vero Pharisei ipsi non faciebant ideo illos hypocritas appellavit. S. Apostolus, *1 Tim.*, II, postquam Timotheum hortatus fuisset, ut se exemplum præberet eorum operum, quæ aliis persuadere aut præcipere volebat, protinus subjunxit: *Præcipe hæc et doce*. S. Gregorius argute considerat, quod idem Apostolus ad Titum scribit, nimirum: *Hæc loquere, et argue cum omni imperio*; « cum imperio quippe, docetur » inquit, « quod « prius agit quam docetur. » S. Matthæus efficaciam prædicationis Christi commendare volens, dicit: *Erant docens eos sicut potestatem habens, et non sicut Scribæ eorum et Pharisei*, idque, quia ut S. Lucas testatur: *Corpûs Jesus fuere et docere*.

Additiones.

a. — Postquam increata Sapientia de temerariis disseruisset judiciis, dicendo: *Nolite judicare et non judicabimini*, pergît ulterius quorundam perstringere arrogantiam et temeritatem, qui cum ad fauces usque vitibus sint immersi, de culpis tamen levibus proximis suos judicare et condemnare non dubitant; eosque similes esse dicit illis, qui cum trabem in oculis suis ferant, ad discernendum tamen festucas in oculis aliorum, Argos se præsumunt exhibere: *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo est, non consideras?* Id est, ut exponit Theophylactus: « Modicum cum criminis in oculo fratris tui vides, trabem autem, quæ in oculo tuo est, id est, peccatum « tuum maximum, non advertis. » Qua de re S. Thomas ait: « Dicendum quod illi qui sunt in gravibus peccatis, non debent judicare eos qui sunt « in iisdem peccatis, vel minoribus. » *Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Sine, ejiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non videns?* Quæ verba S. Bonaventura hoc modo declarat: « Quasi « dicat: Potest tibi dici: *Qui aliam judicas, teipsum a non judicas?* Hic revocat a temeritate judicandi, « quod quidem facit ostendendo eum, qui temere « judicat, iniquum in cogitatione, indiscretum in « locutione, inordinatum in operatione. » Nomine igitur trabis, peccatum indicat temere judicantis; hic enim præter peccatum proprium, sibi et ipsi culpam adangit; id quod etiam D. Chrysostomus his verbis observavit: « Si relictis rebus tuis, sedes « ad judicandum alios majores te, tibi ipsi colligere « peccatorum sarcinas non sentis. Idcirco, obsecro, « fugiamus omnino, ne condemnemus alios. » Nimis enim arrogans est temeritas, dissimulando peccatum et vitium proprium, quiquis est immersus, oculum suum in domos dirigere aliorum, illo-

rum censurando et judicando defectus. Id quod etiam Petrus Blesensis his verbis indicat: « Temerarium est si tuum delictum dissimulas et judicas « alienum. » S. Ambrosius exponens verba illa Psalmi cxviii: *Secundum iudicium tuum vivifica me*, quam periculosum sit aliquis aliena judicare peccata, in quibus et ipse suam partem habet, demonstrat, inquiens: « Grave est de alio judicare; unde « etiam scriptum est: *Nolite judicare et non judicabimini*. Cum enim unusquisque sit suorum conscius peccatorum, quomodo potest de alterius « judicare peccato? Judicet de alterius errore, qui « non habet, quod in se ipso condemnet. Judicet « ille qui non agit eadem, quæ in alio putaverit « puniendi, ne cum de alio judicat, in se ferat ipse « sententiam. Judicet ille qui ad pronuntiandum « nullo odio, nulla offensione, nulla levitate ducatur. »

b. — Divus Chrysostomus sensum verborum illorum: *Quid autem vides festucam*, etc., considerans, declarat cælestem Magistrum non vultuisse generaliter prohibere ne quis omnino condemnet et judicet delinquentes, quia nonnulli illorum sunt publici et manifesti, et consequenter detestandi: « Hic non generaliter, » inquit, « omnia peccata « prohibuit judicari, nec prorsus istius rei abstulit « potestatem, sed profecto solis, qui cum flagitiis « abundant innumeris, alios de levissimis quibusque « delictis tota temeritate condemnant. » Quos in progressu ejusdem homilie iudices amarus appellat, dicens: « Noli judicare, noli effici iudex amarus: « *Quid vides festucam*, etc. » In hunc autem errorem multi profecto incidunt. Videbunt, inquit idem S. Doctor, monachum quemdam veste superflua indutum, et subito illi dietum objicient Christi, præcipientis ut unica sint tunica contenti, cum tamen ipsi mille habeant vestes inutiles in armariis suis, vel extorsionibus suis alios spoliare satagant. Videbunt religiosum aliquem sibi in modico cibo solito indulgentiorem esse, et statim sinistram de illo concipient opinionem; cum tamen ipsi quotidie crapulæ indulgant et inebrientur. Quos idem S. Doctor his verbis monet: « Ut diligenter peccata « examinentur tua, legem primus ipse possidis, « severius, de his, quæ proximis peccaverint, judicando. »

c. — Quando Nathan Davidi exposuit, qualiter dives quidam alteri egeno suam surripisset oviculam, quam filia loco habebat et nutriebat, ut gregi suo copiosissimo parcens, venienti ad se peregrino epulas pararet, David subito iratus, magna cum severitate respondit: *Iratus autem indignatione David adversus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus quantum filius mortis est vir qui fecit hoc. Ovem reddet in quadruplum*. II Reg., XII, 5. Neque David cogitabat quod Nathan propheta, de adulterio et homicidio ipsius loqueretur.

In parabola, quam Christus Phariseis proposuit de vinea, legitur quod postquam Christus vitiores servos, quos Paterfamilias ad fructus ab eis exigendos miserat, sicut et proprium filium occidisse dixisset, Phariseos interrogavit: *Cum ergo venerit Dominus vinea, quid faciet agricolis illis?* Qui subito inadvertenter respondententes, condemnarunt seipsos; nam aiunt illi: *Malos male perdet et vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis*. S. Propheta Job ait: *Os meum condemnavit me et pravum me esse comprobavit*. Sed etiam, quot sunt hodie quibus idem accidit, qui cum proprios defectus non considerant, judicando alios, condemnant seipsos?

d. — S. Gregorius, in homilia quadam super Ezechielem, causam cur oculos nostros in defectus aliorum, non vero in proprios dirigamus, his verbis

edisserit: « Sunt multa peccata, quæ committimus; « sed idcirco nobis gravia non videntur, quia pri- « valo nos amore diligentes, clausis nobis oculis, « in nostra deceptione blandimur. Unde fit plerum- « que ut nostra gravia leviter, et proximorum mala « levia graviter judicemus. » Idem quoque rationem explicat, ob quam adeo severi sumus iudices quoad alios, cum tamen eandem judicii severitatem non adhibeamus quoad nos ipsos; dicit enim: « Sed quare hoc grave videtur nobis esse in « proximo, nisi quia nec nos sicut proximum, nec « proximum conspicimus sicut nos? Si enim nos « sicut proximum aspiceremus, nostra reprehensi- « bilia districte videremus; et rursum, si proximum « aspiceremus ut nos, nunquam nobis ejus actio « appareret intolerabilis, qui sepe fortasse talia « egimus. »

DOMINICA SECUNDA POST PENTECOSTEN

EVANGELIUM LUCE, CAP. XIV, VERS. 16

16. Homo quidam fecit cenam magnam, et vocavit multos.
17. Et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis, ut venirent, quia jam parata sunt omnia.
18. Et cœperunt simul omnes excusare: Primus dixit ei: Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam; rogo te, habe me excusatum.
19. Et alter dixit: Juga boum emi quinque, et eo probare illa; rogo te, habe me excusatum.
20. Et alius dixit: Uxorem duxi, et ideo non possum venire.
21. Et reversus servus nuntiavit hæc Domino suo; tunc iratus Paterfamilias, dixit servo suo: Exi cito in plateas et vicos civitatis, et pauperes ac debiles, et cæcos et claudos introduce huc.
22. Et ait servus: Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est.
23. Et ait Dominus servo: Exi in vias et sepes, et compelle intrare, ut impleatur domus mea.
24. Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cenam meam.

VERSUS 16.

Homo quidam fecit cenam magnam, et vocavit multos.

Homo.

1. — Si per eum, qui cenam hanc magnam instituit, Filium Dei intelligamus, confestim dubium quoddam nascitur, cur hic Dei Filius homo appelletur. Lyranus dicit: « Homo appellatur, id est, Christus versus homo. » D. Chrysostomus considerat quod Deus in aliis occasionibus justitiæ suæ rigorem demonstrare volens, vel urso, vel pardo, vel leoni, etc., sese similem esse per Prophetas dicit: « Quando vero misericordiam exprimere

« vult, dicitur homo. » Similem quoque considerationem Didaeus Stella super hæc verba scribens adducit, inquiens: « Homo hic vocatur Deus, quia « benigne et misericorditer nos vocat, et allicit ad « epulas vitæ æternæ. »

Quidam.

2. — Hugo Cardinalis Salvatorem se hoc nomine appellasse censet ex sensu humilitatis et contemptu sui ipsius, et ad superbiæ nostræ confusionem: « Iste homo quidam, est Christus Dominus, qui « homo, vel hominis filius vult appellari, cum « tamen sit Deus et Dei Filius, in confusionem « multorum, qui cum sint inferiores genere, volunt « tamen denominari ab accidente; cum enim sint

« filii fabricorum, volent appellari nepotes Episcoporum, si aliqui sint in parentela. »

3. — S. Bonaventura hanc dictionem, *Quidam*, encomii loco adjectam fuisse censet: « Christus « dicitur, homo *quidam*; singulariter, conceptus « sine virili semine, natus sine matris dolore, « immunis ab omni peccato, et mortuus pro homi- « num peccato, de quo homine in Psalmo dicitur: « *Homo natus est in ea, ipse servavit eam Altissi- « mus.* »

Fecit.

4. — Valde considerabile et mysticum est verbum istud, *Fecit*; ipse namque in propria persona, cenam hanc preparavit, neque curam aut executionem ejus, alteri commissam esse voluit; si enim per hanc cenam gloria celestis intelligatur, ipse illam fecit, expresse namque dicit, *Luc.*, xxi, 29; *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis et bibatis super mensam meam.* Porro de aliis operibus a Deo factis dicitur: *Fiat lux, fiat firmamentum, germinet terra;* at vero ubi de Paradiso pro nobis fabricato sermo est, dicitur, *Psal.* xxxii, 6: *Verbo Domini caeli firmati sunt, ipsamque nobis sanguinis sui pretio comparavit. Quod si vero cena hæc de incarnatione interpretetur: Homo factus est; ad hanc perficiendam in propria persona venit, neque enim ad genus humanum salvandum alios misit, aut adhibere voluit. Denique si per hanc cenam Sacramentum Eucharistie intelligatur, quam in ultima Cæna instituit, hic pariter semetipsum reliquit; et ille ipse est, qui magnam hanc Cenam preparavit; nec unquam ab alio Sacerdote instruitur nisi id ab ipso, in ejusdem Christi persona, fiat.*

Cenam.

5. — Lucas Brugensis per hanc cenam, gloriam intelligit Paradisi, quæ ab initio mundi homini preparata fuit: « Convivium idcirco vocat, quia « mentes hominum dulcissima Dei visione satiabit, « cenam autem potius quam prandium, quia in « fine vite, mundique tanquam in fine diei sic « exhibetur, ut nulla alia reflectio sit eam secutura. » Lyrans pariter per cenam, beatitudinem interpretatur: « *Fecit cenam*, id est, statuit celestem « beatitudinem, quæ vocatur cena, eo quod est « reflectio ultima. » Enim vero Deus adeo est de salute nostra anxius, tantaque cum aviditate nos regni sui participare facere cupit, ut, quod nos ad illud nobis comparandum exstimulet, genio et inclinationi nostræ se per omnia accommodet et adapteat, ideoque regnum celeste nobis sub laeti convivii specie representat, idque non solum hic, sed in multis aliis occasionibus, quando de illo mentionem facit. Præter predictum enim locum S. Lucae, in Isaiâ, xlv, 6, vocat illud, *convivium pinguium, convivium vindemiarum, pinguium medullarum. Satiabor,*

inquit David, *Psal.* xvi, 15, *cum apparuerit gloria tua,* cujus proinde convivii figura, remota licet, fuit solemne illud Assueri convivium, quod ut sacra Scriptura ait, ab illo institutum fuit: *Ut ostenderet dicitis gloria regni sui, ac magnitudinem atque jactantiam potentie sue.*

6. — « Cenam, » inquit Theophylactus, « quod « in novissimis temporibus, etenim ad vesperam « sæculi venit Dominus. » — « Cena est doctrina « Evangelica, » inquit Hugo. Etenim lex Evangelica, lex nova et gratiæ fuit ad gustandum ejus mysteria, ultimo loco instituta, in quo non lumine solis utimur, sed lucernæ, id est, fidei, *II Petr.*, i, 19: *Quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco.*

7. — Jansenius quorundam expositorum opinionem refert, qui per hanc cenam, Incarnationem Verbi intelligunt: « Per cenam magnam, intelli- « gunt quidam dispensationem Dominicam, per « carnis susceptionem in novissimis temporibus « factam, convivium scilicet, quod in præsentia vite « in novissima mundi ætate pascuntur fideles, quod « constat ex pane Verbi Evangelici et variis Sacra- « mentorum ferculis, et in his potissimum carne et « sanguine Domini. »

8. — Albertus Magnus aliam affert expositionem, quæ huic octavæ sanctissimi Corporis Christi valde adaptatur: « Cena est Eucharistia recepta ab « altari, et hæc est in gratiæ ubertate, ex qua « Eucharistia nomen accipit, quæ bona gratia in- « terpretatur. » Hæc fuit ultima Cena, quia fructus hujus fuit, sanctissimi Sacramenti institutio.

9. — Glossa per hanc cenam suavitatem interiore intelligit dicit, quam Deus animæ fidei, divinis ejus præceptis obedienti, communicare solet: « Verbum Incarnatum suavitatem internæ dulcedi- « nis multis præparavit; » de qua in Proverbiis, xv, 15, dicitur: *Secura mens, quasi iuge convivium.* Sed quamobrem adeo pauci ex hac cena participant? « Sed pauci veniunt, quia multi, qui per « fidem ei subiiciuntur, male vivendo ei continuo « contradicunt. »

10. — Vulgatum apud omnes proverbium, quod mundus nunquam alicui bonum prandium exhibeat, quin eidem pessimum in fine cenam apponat; et contra benignissimus Salvator noster nunquam prandium Electorum malum esse permittit, quia in fine sapidissimam et liberalissimam cenam iisdem instruit. Didacus Stella super hæc verba observat, quod hoc a Christo preparatum convivium, cenæ nomen retinet, non vero prandium vocetur, quia circa vesperam nobis apponitur; mundus contra ad prandium, nunquam vero ad cenam invitat: « Solet enim in hac vita suis « amatoribus delicias preparare, sed hora cenæ, « hoc est, sero et hora mortis eorum relinquunt illos « fame dissolutos abire. » Baruch Propheta per os mundi de illius amatoribus dicit: *Nutrevi eos cum*

juventute, dimisi autem illos cum fetu et lacte, quia quando tempus est captandæ quietis, in puncto ad inferna descendunt, eo quod duxerint in bonis dies suos. Christus et contra Electis suis miserias, tribulationes et ærumas subministrat, sed in puncto mortis eosdem consolatur; requiem æternam donat eis Dominus: Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in faciem dilexit eos. Christus Apostolis suis cenam legale apposuit, ac demum sanctissimo corpore suo illos pavit, pedes eorum abluit, Sacerdotes ordinavit, celebrem ad eosdem sermonem habuit, in quo inestimabilia illis bona promisit, et innumera alia bona iisdem in ultima Cæna contulit.

Magnam.

11. — Theophylactus per hanc cenam, incarnationem Verbi interpretatur, per quam nostram fuit operatus salutem; huic autem merito titulum hunc, *Magnam*, imposuit: « Magna autem cena « hæc, quoniam magnum est salutis nostræ myste- « rium. »

12. — Quodsi vero per cenam hanc, sanctissimum altaris Sacramentum intelligamus, convenientissimum certe fuit, quod hoc cena magna vocaretur, utpote quod in magna quadam civitate et lotus Palestina metropoli, Hierosolymis videlicet, in grandi quodam cenaculo fuit instructum: *Invenietis cenaculum grande stratum.* Convivæ illius sunt omnes fideles, qui in hac vita victuri sunt; convivium quoque hoc perpetuum est, quia ad finem usque mundi est duraturum: *Eccce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.* Hugo Cardinalis eum, qui convivium hoc apposuit, considerat, qui est *Rex magnus super omnem terram.* Ministri sunt Angeli, qui huic mensæ assistunt: « Ferula apposta magna sunt, scilicet « corpus et sanguis Domini. » S. Augustinus ait: « Verbum illud, quo pascuntur Angeli, sempiternum, quod est æquale Patri, manducavit homo: « saginantur ergo illo Angeli, sed semetipsum « exinanivit, ut manducaret panem Angelorum « homo. »

13. — S. Cyrillus quoque de hoc convivio ita scribit: « Conditor omnium atque gloriæ Pater « paravit cenam magnam in Christo peractam; « Dei Filius morte pro nobis sustinens, dedit nobis « proprium corpus comedere. » B. Laurentius Justinianus ait: « Quid se majus dare potuit? » Albertus Magnus dicit: « Magna dona Christi in hoc « convivio, corpus dedit in cibum, sanguinem in « potum, animam in pretium, Deitatem in condi- « mentum. »

14. — *Magnam* profecto per respectum ad cibum in ea preparatum. Lucas Brugensis dicit: « Magnam dicit, quia Deus quo nihil majus aut « melius, cibi erit loco; » vel etiam ut Didacus Stella interpretatur: « Magna est, quia magnus, « qui eam parat: *Magnus Dominus et laudabitur « nimis et magnitudinis ejus non est finis.* »

15. — S. Thomas, *Serm.* in hac *Dom.*, dignitatem et excellentiam personarum, quæ hanc cenam preparant, considerat: « Pater, et Filius, et Spiritus Sanctus; immensus Pater, immensus Filius, « immensus Spiritus Sanctus, et ideo immensam « faciunt cenam. Ratione etiam ministrantium, « qui sunt millia millium. *Daniel.*, vii. Ratione « etiam convitantium, qui erunt decies milies cen- « tena millia. » Quodsi aliquod instrueretur convivium, cui milliones Regum, Imperatorum et Monarcharum accumberent, quam esset hoc futurum magnificentum et splendidum. Huic supernæ deliciarum mensæ nulli alii accumbent præter eos, quorum capita fulgentissimis diadematis coronata conspiciuntur, *Jer.*, xviii, 25: *Ingressi erunt per portas civitatis ejus, id est, Hierosolymæ celestis, Reges et Principes.*

16. — Magna quoque est respectu amplitudinis, elegantię et divitiarum cenaculi, in quo hæc cena instruitur, *Baruc.*, iii, 25: *O Israel, quam magna est domus Dei, et ingens locus possessionis ejus, magnus est, et non habet finem.*

17. — S. Bonaventura, *Serm.* i in hac *Dom.*, docet: « Vere magna et immensa est ista cena, « nam si mica una istius cenæ non prævaleret enu- « merari, multo minus abyssus et tota cena pote- « rit ab aliquo explicari. »

18. — S. Thomas, *Serm.* cit., ait: « Dicitur « cena magna propter ferculorum, quæ ibi dabuntur, copiositatem; » *inebriabuntur ab ubertate enim tua, inquit promittendo Spiritus Sanctus, Psal.* xxxv, 9, *et torrente voluptatis tuæ potabis eos.* David quoque, qui tot sceptris, coronis, lauris et thesauris, cunctisque aliis felicitatibus terrenis a Deo locupletatus fuit, dicit, *Psal.* xvi, 27: *Satiabor cum apparuerit gloria tua,* quia ut de beatitudine testatur S. Augustinus: « Ibi erit, quidquid voles. » S. Thomas ait: « Ferula in vita æterna sunt gaudia, « ibi erunt millia millium ferculorum, » quia ut S. Anselmus pie meditat, ubi unusquisque beatitudine et gaudio fruatur aliorum: « O quot, o quanta « gaudia quisque obtinebit, qui de tot et tanti « beatitudinis jubilabit? » Idem S. Thomas ad hujus cœnæ magnificentiam declarandam, perpetuitatem adjungit: « Nunquam terminabitur, nunquam a cuciendo cessabitur, tota simul manducabitur. » Longe alio modo mundus nobiscum agit, qui si aliquem nobis in ferculis gustum exhibeat, id magnis nostris sumptibus facit, et quidquid apponit, subito transit et præterit, nunquam appetitum nostrum satiat aut explet: *Ramen patientur;* verissimum namque est, quod inlime suspirando dicere solebat S. Augustinus: « Creati nos, « Domine, ad te, et inquietum est cor nostrum, « donec requiescat in te. »

Vocavit.

19. — S. Bonaventura, *Serm. in hac Dom.*, ait: « Benignus et misericors Deus noluit esse solus in « cœna gloriæ. » Sceptrâ et dominia hujus mundi nullos admittunt in gubernando collegas, imo tanquam criminis læsæ majestatis rei puniantur, qui ad hoc regni participium sive consortium aspirant; e contra vero Monarcha regni cœlestis eos, qui ad hujus regni possessionem pro viribus non anhelat, eterne mortis poena afficit. Didaeus Stella optime considerat quod Deus nos a primæ ætatis nostræ aurora, ad hanc cœnam vocet et invitet: « Vocat, « cum primam incipimus usum rationis habere, « nam statim de celo lux quedam descendit, que « ad beatitudinem nos naturaliter instruit, et invitat « ad hanc cœnam. » Id quod per illum Davidis textum, in quo, postquam David dixisset, *Psal. iv. 7: Multi dicunt, quis ostendit nobis bona?* Protinus respondet: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine.*

20. — Quod si Rex aliquis sumptuosam quoddam subditis suis apparatus convivium, omnibusque mense ipsius accubituris, regni sui promitteret medietatem, utique unusquisque omnem adhiberetur diligentiam et studium, ut ad illud admitterentur et tamen hic Rex eterne gloriæ adeo est infortunatus, ut, tametsi nos ad gustandam gloriæ suæ cœnam invitet, nosque regni cœlestis cohæresuæ facere desideret, nihilominus ut ex hodierni Evangelii decursu clare satis videtur, omnes ad illud venire detrectent, omnesque se ab illo subducendi occasiones studiose evitant, adeoque ipse avidus nos suos commensales habere desideret, quam nos ad illud frequentandum sinus ultronei. Unde S. Gregorius, *Hom. lvi in Evang.*, ait: « Offert ergo « Deus, quod rogari debuit; non rogatus dare vult, « quod vix sperari poterat, et tametsi simul omnes « excusant. »

21. — « Vocat nos Deus, » inquit S. Bonaventura, « cum muneribus prævenit, respondemus « vero ejus voci vocationis, cum digne juxta percepta munera deservimus. »

22. — Albertus Magnus duas vocationes et invitationes distinguit, scilicet, *per verbum et inspirationem*, et utroque istorum modorum vocari. S. Gregorius ait: « Ecce vocat per se, vocat per « Angelos, vocat per Patres, vocat per Prophetas, « vocat per Apostolos, vocat per Pastores, vocat « etiam per nos, vocat per unumquemque per miracula, « per flagella, vocat aliquando per hujus mundi « prospera, vocat aliquando per adversa; » demum vero instanter nos monet, ne his tam utilis et proficuis vocationibus surdas aures præbeamus: « Nemo contemnat, ne, dum vocatus excusat, dum « voluerit, intrare non valeat. » Hugo Cardinalis similiter hanc invitationem pluribus modis a Deo

fieri docet, « scilicet per inspirationem, prædicationem, flagella et beneficia. »

23. — Idem S. Gregorius dicit quod esse invitatum ad mundum contemnendum, idem propterea sit quod esse invitatum ad lautissimum hanc cœnam: « Cum vos admoneo ad contempnum sæculi, « invitare vos venio ad cœnam Dei. »

Multos.

24. — S. Paulus in Epistola prima, ix, 21, quam ad Corinthios scripsit, de se ita dicit: *Omnibus annis factus, ut omnes facerem salvos*, quod idem de Salvatore nostro vero asserere possumus, de quo idem Apostolus, I *Tim.*, ii, 4, hoc perhibet testimonium: *Hoc enim acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire*. Natura quidem angelica et humana ad fruendum hæc cœna vocatæ fuerunt, sed magna utriusque pars inde exclusâ fuit et deinceps excludetur, idque ex culpa propria ipsarum, non vero ex defectu beneficentiæ divinæ.

25. — « Multos vocavit ad fidem, » inquit S. Bonaventura, in *Luc.*, « de omni statu, gente et « ætate vocat multos, ut ostendat summam liberalitatem et benignitatem, sed ideo paucos elegit, « ut ostendat judicii severitatem. » Albertus Magnus omnes illos vocatos esse dicit, ad quos vox Dei pervenit: « Multos, quia omnes, ad quos pervenit « sermo auditis et quibus lumen infunditur inspicere rationis; *In omnia terram exiit sonus eorum; non « est qui se abscondat a calore ejus.* »

26. — « Omnes, scilicet Judæos, » inquit Jansenius, Judæorumque primores, tanquam honoretiore concives suos. » Lucas Brugensis ait: « Honoratissimos quosque et dilissimos civium « suorum, id est, primarios ejus populi, quem sibi « elegerat in populum pœculiare, videlicet Pontifices, sacerdotes, levitas, Scribas, Phariseos, « seniores Judæorum. »

Additiones.

a. — *Homo quidam fecit cœnam magnam*. Non sine mysterio largiens hanc cœnam, non vocatur homo, aut paterfamilias, aut dominus, sed tantum *homo quidam*, quia ut innuit D. Chrysostomus: « Quoties punitivam suam virtutem indicare vult « Deus, ursâ, pardus, leo et hujusmodi nuncupatur; quando vero misericordiam exprimere vult, « dicitur *homo quidam*; » quia in hoc Dei attributo, et gloria, et potentia regis, et sollicitudo patrifamilias, et omnipotentia domini sufficienter denotatur. Hæc enim omnia in misericordia Dei specialiter relucet.

Postquam Moyses sæpius multa cum instantia divinæ faciei intuitu frui desiderasset, dicens: *Ostende mihi gloriam tuam*, tandem responsum accepit a Domino: *Ego ostendam omne bonum tibi,*

Cujus promissi cum paulo post participis fuisset, ipsemet qui Pentateuchi Chronista fuit, subnectens scribit: *Cum descendit Dominus per nubem, stetit Moyses cum eo, quo transiente coram eo, ait: Dominator Domine, Deus misericors et clemens, patiens et multa misericordia, qui custodis misericordiam in millia*. Quibus ex verbis, in quo omne Dei bonum consistat, colligitur; Deus namque omne bonum se ei demonstraturum promiserat, et nihilominus Moyses postquam eo gavisus fuisset, nihil nisi misericordiam, clementiam, tolerantiam et nimiam Dei compassionem deprecari cepit. Quam proinde promissionem explicans Oleaster, ita scribit: « Difficilis intellectu locus iste est et obscurus, sed ex « capite sequenti elucidari potest, ubi quæ hic « promittuntur, complentur. Ubi avertit quod per « omne bonum suum intelligit, quod capite sequenti « dicitur, quod scilicet sit Dominus misericors, et « clemens, et tardus ad iram, et multam misericordiam. Ubi nostri misereri sit omne bonum ejus. » Unde non immerito misericordiam divinam in variis Scripturæ locis gloriæ titulo circumscriptam reperimus. Et in primis quidem, *Isaia, xlvi, 13, novæ Legis Evangelicæ prædicans eventus, in venturi Messie persona loquitur, dum ait: Dabo in Sion salutem et in Jerusalem gloriam meam*. Id quo adimpletum fuit, quando in die resurrectionis suæ, licet paulo ante infanti crucis ligno affixus fuisset, nobis extreme miseriæ nostræ, per infinitam misericordiam suam compatiens, sacramentum instituit Penitentiam, per quod peccata remittuntur et condonantur; *Joh. n, 22: Insufflavit et dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum; quorum remisit peccata remittuntur eis*. Quis vero dubitat quin hæc gratia et supræmæ ac cœlestis misericordiæ suæ communicatio, et participium, gloriæ nomen mereatur? S. Paulus ad Romanos, iii, 23, ait: *Omnes peccaverunt et egent gloria Dei*, id est, gratia indulgentiæ et culpæ remissione, quæ quidem est pietatis divinæ effectus. S. Augustinus, *lib. 1 de peccati meritis*, ita legit: *Egent gloria Dei*. Dionysius Cartusianus ait: « *Egent gloria Dei*, hoc est, misericordiam divinam, videlicet gratia per quam Deus « gloriosus apparet, qui ex liberrima sua bonitate « salvat electos. »

Hugo Cardinalis super hæc eadem verba: *Omnes peccaverunt et egent gloria Dei*, dicit: « *Gloria Dei*, id est, justificatione qua Deus apparet gloriosus: « ibi relucet ejus benignitas; in hoc apparet ejus « potentia, imo omnipotentia, quia ut dicit S. « Augustinus: Majus est de impio facere pium « quam creare celum et terram, *Sap.*, xi, 24: « *Misereris omnium, quia omnia potes*; id est, in hoc « manifestas omnipotentiam tuam quia misereris « omnium. Unde in Collecta dicitur: Deus qui « omnipotentiam tuam parcendo maxime et misericordiam manifestas. »

b. — Dominus, pro sua pietate liberalitateque exprimens, dicitur *homo*, et illam vere ostendit in cœna magna quam instituit, sacra nimirum Eucharistia, in qua omnium honorum esse beneficentia et magnificentia divina. S. Apostolus, ad *Hebr.*, xiii, 16, inquit: *Beneficentia et communionis nolite oblivisci*. Significans equidem sacræ communionis appropriari nequiverisset epithetum, quam dum beneficentia et communionis appellatur; siquidem Salvator noster Eucharistiam instituit, veluti omnium omnipotentis et benignitatis suæ divinarum epilogum. Unde nec immerito S. Joannes de Eucharistia institutione tractans, prorsusquam eam commemoret, prius avertit Patrem æternum omnes Christo divine potentia suæ impertivisse thesauros: *Sciens Jesus quia omnia dedit ei Pater in manus*. Quo concilio Tridentinum respexisse videtur, dum ait: « Sacramentum hoc instituit, in quo divitiis divini « sui erga homines amoris velut effudit. » S. Augustinus ait: « Audeo dicere quod Deus, cum sit omnipotens, plus dare non potuit; cum sit sapientissimus, plus dare nescivit; cum sit dilissimus, plus « dare non potuit. » A qua doctrina nequaquam discrepat illa Alberti Magni dicens: « Magna dona « Christi, in hoc convivio; corpus dedit in cibum, « sanguinem in potum, animam in pretium, deitatem in condimentum. »

c. — Mirum est quod Deus semetipsum hominem tantum appellet, cœnam vero *magnam* dicat. Si consideretur Deus in suis operibus, semper per respectum ad opera ipsa Deus magnus et excelsus visus est, opera vero, attentata Dei majestati, parva et angusta apparent. At vero in augustissimo Eucharistia Sacramento, tantam est operis fastigium ut Deus sua infinita Sapientia disponat et ordinat quod Altaris sacramentum semper magnum et excelsum appareat; ad ejus conspectum ipse, qui immensus est et infinitus, velut unus ex vulgaribus hominibus, sine ullo nominis splendore se exhibeat. Eucharistia enim est excessus et suspensum omnium mirabilium. Regius Propheta olim, *Psal. cx, 4*, in spiritu prophetico Altaris Sacramento prospiciens, idipsum memoriale et epilomen appellabat omnium mirabilium et prodigiorum quæ unquam infinita Altissimi Sapientia et Omnipotentia patravit, dum ait: *Memoriam fecit mirabilium suorum misericors et miserator Dominus; eorum dedit timoribus se*. Unde S. Thomas de Villanova inquit: « Christus ipse omnium prodigiorum « supremum est; hoc vero Sacramentum, miraculorum est ab ipso factorum maximum. » Salmeron de miraculis Eucharistia disserens, ita scribit: « Si quis recte perpendat, deprehendet magnam miraculorum multitudinem et varietatem Dominum « in Eucharistia operari, quibus infinita Dei potentia exeritur. Latum habet campum profecto « fides, in quo spatietur, habet unde admiretur si

« Angeli stupent. » Hic enim universa Dei omnipotentia exhaustur; et ideo Propheta Regius circa altare in quo dicitur hic panis administratur, in spiritu raptus, dicebat: *Circumdabo altare tuum, Domine, ut audiam vocem laudis et carmen universa mirabilia tua.* Unde observandum, quod sicut sancta Mater Ecclesia in Adventu, Incarnatione Verbi, ejusque Nativitate, in aliquis antiphonas, affectibus admirationis et stuporis plenas, solet prorumpere, dicendo: « O ineffabile mysterium! O Oriens? O « Sapientia, » etc., ita pariter huic Sacramento, per voces admirationis, divinum exhibet cultum dicendo: « O sacrum convivium! O res mirabilis! « O salutaris Hostia! O quam suavis est, Domine, « Spiritus tuus! » Sacerdos quoque, in canone Missae, ante consecrationem panis, in hac verba prorumpit: *Accipit panem in sanctis ac venerabiles manus suas.* Ubi notandum est Christum in hujus Sacramenti institutione, non una tantum manu, sed ambabus usum fuisse, idemque non alio fine, ni fallor quam ut nobis per hoc inneret, quod in hoc mysterio totaliter se exhaustur, ultimamque omnipotentiae suae limitem attingat. Quando de coelo empyreo creando, vel amplissimis colorum sphaeris extendendis Scriptura loquitur, Spiritus Sanctus omnia illa opera a solis Dei digitis manare testatur, unde Psalmista, *Psal. viii, 5, ait: Quoniam video caelos tuos, opera digitorum tuorum, lunam et stellis quae tu fundasti;* similiter cum de Verbi incarnatione tractatur, Beata Virgo, in cantico suo ait: *Fecit potentiam in brachio suo,* quasi incarnationi unius dumtaxat brachii divini opus sit: in hujus vero Sacramenti institutione, Christus ambas manus adhibet, quia, *accipit panem in sanctis ac venerabiles manus suas;* ad denotandum quod hoc opus omnibus aliis superius sit et excellentius: *Memoriam fecit mirabilium suorum.*

d. — In quaestione vocari potest, cur hic homo potius fecit cenam, quam prandium? Rationem pulchram dat D. Cyrillus in *Catena Graeco:* « Conditur omnium atque gloria Patris paravit cenam » in Christo peractam. Novissimis enim temporibus « et quasi in occasu nostri saeculi, illuxit nobis Dei « Filius et mortem pro nobis sustinens, dedit nobis « proprium corpus comedere; unde et Agnus in « vesperae immolabatur, juxta legem Mosaicam. Me- « rito igitur coena dictum est, paratum in Christo « convivium. » Nunc vero sicut coena sine lumine non celebratur, et si lumen absit, ferula non intuentur, sic coeleste hoc convivium, haec coena non celebratur sine lumine fidei. Ecclesia sancta, a Spiritu Sancto directa, in verbis consecrationis sanguinis Eucharistici, ipsum nuncupat Sacramentum Altaris, non vero reliqua, per antonomasiam fidei nostrae mysterium: *Hic est calix sanguinis mei, mysterium fidei.* Nostrae quidem fidei mysteria sunt incarnatio, natiuitas Christi, passio, resurrectio,

ascensio in caelum; et nihilominus soli Eucharistiae Ecclesia hoc nomen specialius attribuit; cuius haec rationem assignat Albertus Magnus, iniquis: « Quamvis multa sint fidei dona, tamen hoc donum praeter omnibus fidei donum est, in quo tanta « sunt fidei fundamenta, quia in hoc dono et fides « Christi fundatur, et fideles sanctificantur. » Quare idem auctor alio in loco, de hoc Sacramento tractans, ait: « In quo consistit fundamentum fidei; » siquidem nullo non tempore ad stabilendam Sacramenti hujus fidem, innumerabilia prodigia et miracula operata est omnipotentia Dei, partim ad incredulos convincendos, partim ad eos in verum religionis gremium reducendos.

e. — Dupliciter in hoc Evangelio mentio fit de hac coena: in primo loco dicitur magna, non vero in secundo. *Homo quidam fecit cenam magnam.* Ecce magna nuncupatur; postea vero patrifamilias loquens introducit et ait: *Nemo virorum illorum gustabit cenam meam.* Ubi nomine magis praetermissio, solum coenae commemoratur. Ratio esse potest haec: Cum ad cenam multi convocantur, magna appellatur: *Homo quidam fecit cenam magnam et vocavit multos;* non sic vero quando ab illa aliquis excluditur. Tunc enim vera magnitudo splendet, quando de ejus exuberantia multi participant.

f. — Cum Christus Dominus in hunc mundum venerit, non modo ut redemptionis gratiam, sed etiam celestis Verbi doctrinam hominibus impertiret, ubi primum hoc munus obire cepit, vix unquam ab eo conquevit; unde quocumque tempore, quocumque loco, quavis occasione oblata, docendi officium nunquam intermisit. Itaque a Phariseo quodam invitatus, cum quidam convivii hujus dixisset: *Beatus qui manducavit panem in regno Dei,* ipse elegantissimam hanc parabolam proposuit in qua celestis regni gloriam et divinae bonitatis largitatem describit et quinam, et ob quam causam ab hac coena excludendi sint, parabolice declarat. Ait ergo: *Homo quidam,* id est, unus et singularis, conceptus sine semine patris, natus sine dolore matris, immunis a peccato, mortuus pro peccato. *Fecit,* non mandavit ministris facere, non aliis faciendi commisit, sed per semetipsum primam omnia conficit, et ea praestat quae ad hanc cenam consequendam, et hisce celestibus deliciis fruendum, necessaria videbantur, communicans abundantissime divina sua auxilia, nihilque intermittit; et ideo post se mittit et vocat per Angelos, vocat per Prophetas, vocat per Apostolos, vocat per Pastores; imo mandat dicere invitatis, ut veniant, omnia parata esse ad salutem. Negligent, prohi dolor! omnes et rustico modo se excusant: *Non possum venire.* Et quamvis his auditis, Patrifamilias esset iratus, tamen tunc nec aliquid supplicium eis intulit, nec eos comminatus est, nec aliqua verba

dura in eos protulit; sed haec omnia dissimulans, dixit secundo servo suo: *Eri cito in plateas, et pauperes ac debiles, et caecos et claudos introduc.* Aliquibus vero eorum etiam conlemnentibus, ut justius irasci posset, tamen tertio adhuc omnes vocat, imo jubet: *Compelle intrare.* Quod quidem verbum nullum nostrae voluntariae libertatis significat praedictum, sed vehementer Patrifamilias desiderium, et summa ejus liberalitas notatur cupientis suas dapes quam plurimis communicare, nullius hominis conditionem respicientis. Quam eximiam liberalitatem et singularia Dei auxilia, ubi respuit obstinati, tunc demum audiunt: *Dico vobis quod nemo virorum illorum gustabit cenam meam,* id est, manducabit panem in regno Dei, illiusque particeps erit. Reprobi enim auxilia Dei respuendo, ob suam obstinationem, merito damnantur et de libro vitae delentur.

g. — In Epistola B. Pauli ad Rom., viii, 29, dicitur Christus *primogenitus in multis fratribus,* qui in hoc Evangelio dicitur, *homo quidam.* Unde Christus regio majoratu praedives, primogeniti jure, quasi tenetur ceteris fratribus alimenta praebere et quidem opulenta, utpote fratribus divina affinitate praenobilibus; ut proinde mirum non sit, quod hanc cenam magnam suis exhibeat, ideoque digna alimenta elargiatur, ne tanti regis fratres, sic enim homines appellare dignatus est, misera egestate premantur. Num ipse regali majoratu auctus, opipare praebebit in caelo, regis gloriae vestibus indutus, empyrea habitabit palatia, ceteris fratribus congrua mensa et lecto orbat? Absit; duplicem enim mensam tibi exhibet; nam cum hoc discrimen inter viventia sit quod ea quae corporea sunt, corporeo, quae vero spiritualia spirituali cibo alantur; solus autem homo inter omnia quae vitam habent, ex corpore simul atque spiritu compositus sit, consequens fuit quod duplici egeret alimento, quorum altero corporis, altero spiritus vitam sustentare valerent. Hoc vero abundantissime praestitit, cum non solum corpus et sanguinem suum in cibum et potum dedit, sed et verbum Dei per modum laici convivii subministravit, quod rationem cibi habet, animam satiantis, nec minorem virtutem alendi corpus.

In oratione Dominica, celestis Magister noster nos aeternum suum et nostrum Patrem his verbis rogare docuit: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* S. Thomas Doctor Angelicus, postquam hanc petitionem de corporali pane exposuisset, mox quoque eandem de spirituali exponens, inquit: « Invenitur et alius duplex panis, scilicet sacra- « mentalis et Verbi Dei. » Hic panis quotidianus spiritualis, prout Baronius in primo tomo *Annalium* suorum testatur, olim primis Christianis, magno fervore, etiamnum succensis, quotidie distribu- « batur, prout ex *Actibus Apostolicis* clare deducitur.

Haec autem eadem consuetudo opera S. Philippi Neri, instituiti congregationis Oratorii fundatoris, suis temporibus renovatum est et usque in praesentem diem in Ecclesia romana quae S. Mariae in Vallicella, sua Ecclesia nova appellatur, continuata fuit; si quidem in ea quotidie singulis diebus ferilibus, solo excepto sabbato, circa horam vesperarum, quatuor sunt discursus, unus post alterum immediate, ita ut quilibet per mediam horam extendatur; praemissa tamen ante hosce discursus devoti libri alicujus lectione quae pariter in mediam usque horam perduret.

S. Augustinus glossando verba illa Psalmi xxxvi: *Non vidi justum derelictum, nec semen ejus quaerens panem,* ita scribit: « Panis est verbum Dei quod « nunquam ab ore justi discedit. Quando Dominus « esuriens et famem patienti ait diabolus, *die « lapidibus istis ut panes fiant,* respondit: *Non in « solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod pro- « cedit de ore Dei.* Panem istum manduca una « hora, et dimittis panem illum verbi die ac nocte. « Quando enim audis, aut quando legis, manduca; « quando inde cogitas, ruminas, ut sis animal mun- « dum, non immundum. » Quibus verbis proportio quaedam insinuat quae est inter verbum Dei et panem; virtutem enim hujus non experitur dum panem deglutimus, sed postea, quando facta est digestio. Eodem modo saepe contigit quod efficaciam divini verbi non experiamur pro eo tempore, quando auscultatur, meditatione digeritur et super ea, quae audivimus, seria fit animi reflexio.

h. — Coena haec, ut in praesenti ait Hugo Cardinalis, dicitur magna propter quatuor. 1° Quia Dominus magnus, scilicet Christus. 2° Quia convivae magni, scilicet omnes fideles, qui digne accipiunt. 3° Quia ferula apposta sunt magna, scilicet corpus et sanguis ipsius Domini. 4° Quia servitores magni, scilicet angeli qui creduntur assistere et servire Sacerdoti et omnibus conviventibus in hac mensa.

i. — Magnitudo convivii merito servatur ostendenda in coena, quae fit post finitum diem; semper enim in vite sine majores sunt explicandi virtutum sumptus. De felicissima Christi Sponsa, ait Psalmista, *xliii: Assitit Regina a dextris tuis in vestitu deaurato.* Insuper post pauca addit: *Omnis gloria ejus flua Regis ab intus, in fimbriis aureis, circumamicta varietatibus.* Intende quod vestitus dicitur deauratus, fimbria autem non deaurata, sed tota aurea et varietatibus plena. Et cur fimbria, quae infima pars est vestis et humi reptat, dicitur et pulchrior fit caeteris partibus? In fimbria hinc vite exprimitur, in quo et ditiores, et opulentiores debent esse sumptus virtutum. Ait enim D. Paschasius in citatum Psalmum: « Per fimbriam vita hominum « significatur extrema, quae non deaurata, ut « supra vestis, fuisse monstratur, sed auream esse « totam debere ostenditur. » Quia in fine vite tota

perfectio amoris quaritur, *circummissa* tamen *varietate* propter varias virtutes fidelium. Sic si Christiani vita pluribus virtutum effluerit operibus, eadem in morte magis effulgebunt, quando is qui in vitæ termino Deum ante timuit, omnibus in retributionem gaudebit bonis, tanquam certo signo eximiarum virtutum, magnoque fructu honorum operum.

J. — Novum hic panditur mysterium, cur Dominus Jesus, hic potius utatur cœnæ vocabulo quam prandii; vulgare enim apud omnes est proverbium, quod mundus nunquam alicui bonum prandium exhibeat, qui eidem pessimam in fine cœnam apponat. E contra, benignissimus Salvator noster, nonnunquam prandium electorum malum esse permittit, quia in fine sapidissimam et liberalissimam cœnam isdem instruit. Didaeus Stella super hæc verba observat quod hoc a Christo preparatum convivium, cœnæ nomen retineat, non vero prandium vocetur quia circa vesperam nobis apponitur; mundus e contra ad prandium, nunquam ad cœnam invitatur; solet enim in hac vita, suis amatoribus delicias preparare, sed hora cœnæ, hoc est sero et hora mortis ipsorum, relinquit illos fame dissolutos abire. Quis unquam in suaviori nectaris et ambrosiæ mari natavit quam dives epulo? Cui se mundus blandiorem magisque propitium exhibuit quam ipsi? At vero inde quoque fit quod de nullo, per testimonium Scripturæ sacræ certius constat, quod ad infernum sit condemnatus, quam de ipso, siquidem de eo ab incretata Sapientia testatur, quod *sepultus est in inferno*. De quo eodem reprobo S. Augustinus, *lib. de Contemp. sæc. vii*, ita ad nostram scribit instructionem: « Qui vult epulari cum divite, preparat se epulas vermium gehennæ, in qua pro gaudio momentaneo ardebit perpetuo, cum capite suo diabolo. »

K. — Non immerito *cœnam magnam* vocare possumus sacram Eucharistiam, adeoque sacram Missam, quam ad exemplum suum celebrare jussit Apostolos; *magnam* vero, quia victima ibi maxima est, scilicet Christus; offerens item maximus, id est, Christus una cum Sacerdote, qui vices Christi peragit. Mysterium, quod ibi peragitur, in consecratione maximum est et stupendum. Res que ibi postulatur, magnæ sunt. Fructus qui ibi percipitur, magnus est. Invitatorum numerus magnus. Tempus quo durabit, magnum quoque, quia usque ad finem mundi perdurabit.

L. — Celebratissimum est Assueri grande convivium, quod instituit primoribus regni sui et deinceps civibus Susan regniæ civilitatis, ut ostenderet divitias gloriæ regni sui. Quo in Scripture loco, *Esth.*, 1, ad longum descriptas habes excellentias hujus convivii; que omnia ibidem ostendunt maximas hujus convivii prerogativas; sed multo grandius fuit quod in ultima cœna Christus instituit, in

comparatione cujus omnia sacrificia antiqua figuræ et umbra fuerunt.

M. — In hac parabola Christus Dominus declarat, omnes posse si voluerint gaudere regno colorum; illo autem non gaudere, inde proventurum, quia illud noluerint accipere. Nam ut omnes gaudere possint, noluit Salvator noster obligare omnes, ut per eandem passionis viam ad cœlum transeant, per quam ipse illud obtinuit, sed multas aperuit vias faciles, per quas cujusvis status et professionis homines transire ad salutem æternam possint. Verum quidem est quod Christus unicuique nostrum crucem bajulandam imponit, dum ait: *Qui vult venire post me tollat crucem*. Notandum tamen est quod non dicat: *Tollat crucem meam*, sed *suam*; ut bene S. Thomas de Villanova observat dum ait:

« Non meam injungo, ait Dominus: sed tollat suam, levem, facilem. » Venerabilis Beda in coelestem illum et immarcescibilem hortum oculos dirigens, floridaeque illius areolas considerans, ait: « Floribus ejus nec rose, nec lilia desunt: in coelestibus castris pax et arcus habent flores suos. » Non omnes quotquot in celo sunt illibati flores, sanguinis purpura tinctæ rose sunt; sunt etiam ibi lilia, sunt hyacinthi, sunt violæ, quia non omnes cœlestes martyres sunt; sunt et confessores, sunt virgines, imo sunt in deliciis continuo nati et educati, reges et principes. Hugo Cardinalis super illa verba, *Cont.*, 11, 1: *Ego flos campi*, optime notat quod Salvator noster non dicat: *Ego sum flos in horto* incluso et custoditus, sed: *Ego flos campi*, id est, publico omnium fidelium usui expositus, imo quo nihil est magis expositum, quia *vult omnes salvos fieri*, quantum est ex parte sua. Omnibus universim, in omni ætate, in omni tempore, in omni statu et conditione, odorandus et carpendus proponitur, et nulli prorsus absconditur. Advertit idem Hugo Cardinalis insuper quod non specificet qualis flos sit, an rosa, vel narcissus, vel liliium aut viola, etc.: « Quia non unico modo floret in campo » Ecclesie, sed, ut ita dicam, rubet in martyribus, « candet in virginibus, viret in confessoribus, pallat » in penitentibus. »

N. — *Et vocavit multos*. Vocentur quicumque, non vocantur lamen nisi viri, ad indicandum quod quicumque ad cœnam Eucharisticam vocantur, sive viri, sive femine, alii non debeant esse quam qui masculo sunt robore, firmæque mente virtutem teneant, ab illaque salutari timore perciti nunquam discedant. Sacramentum enim hoc suas imperit gratias timoratis, cumque habitu virtutum et bonorum morum accedentibus.

Divus Joannes Chrysostomus, in laudes Eucharistiæ se diffundens, in specie autem de Agni immaculati sanguine tractans ait: « Hic animarum nostrarum salus est, hoc lavatur anima, hoc ornatur, hoc incenditur, hic igne clariorem meam

« tem nostram reddit et auro splendidiorem. » Verumtamen animadvertendum est, quod, tametsi hæc arbor vitæ fructuum, gratiæ, virtutis, sanctitatis et gloriæ ferendorum fertilissima sit, regium tamen oraculum, *Psal.* cx, 5, dicat: *Escaam dedit timentibus se*. Unde licet hoc sacramentum ad dandum mundo vitam et salutem a Salvatore institutum fuerit, idem tamen David, *Psal.* lxxxvii, 10, expresse dicit: *Verumtamen prope timentes eam salutare ipsius, ut inhabitet gloria in terra nostra*. Et Ecclesiasticus, 11, 20: *Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, et in conspectu illius sanctificabunt animas suas*.

Ut igitur cum fructu panem hunc recipiamus, optimum nobis medium subserviet virtutum exercitium; verumtamen non qualecumque, sed fervens et intensum sit illud oportet.

VERSUS 17.

Et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis, ut venirent, quia jam parata sunt omnia.

Et misit servum suum.

1. — Theophylactus, a Glossa citatus, per hunc servum, Filium Dei intelligit: « Quis est servus ille? Is qui forma Dei assumpta Filius Dei homo factus et ut homo missus esse dicitur; attende, quomodo non dixerit *servum*, sed cum articulo *servum suum*; illum proprie dixit, qui juxta formam humanam ei placuit et servivit. »

2. — Cajetanus de Angelis exponit, qui cœlestis Regis servitores sunt et ephēbi alicui: « Angelicum ministerium ad invitandum homines ad cœlestem convivium. »

3. — S. Bonaventura per hunc servum, prædicatores ad Evangelicam gratiæ legem missos intelligit: « *Servum suum*; iste est ordo prædicantium, qui cum sint multi, intelliguntur tamen nomine « unius servi, pro unitate officii; » dicuntur etiam multi prædicatores unus, propter unitatem fidei et mysterium, que per universum mundum uniformiter annuntiantur erant. Sic quoque apud Jeremiam, Propheta, qui antiqui Testamenti prædicatores erant, servi appellati fuere: *Misi ad vos omnes servos meos Prophetas*.

4. — Didaeus Stella super hæc verba scribens, duo ponderat et primum est, quod is, qui illos misit, eosdem non solum servos, sed et servos suos esse profiteatur: « *Servum suum*, id est, catholicum cum, nam hæretici et schismatici non Dei, sed diaboli sunt. » Alterum est, quod dicitur: « *Misit illum, qui qui inutilia vel faceta prædicat, licet Dei sit et catholicus, non tamen missus est a Deo, sed a proprio amore ac passione ductus. »*

5. — Potest etiam hoc loco considerari quod non milites, nec justitiæ ministros miserit, ad info-

rendam illis violentiam, quia Deus cum suavitate vocat, quia cor et voluntatem nostram desiderat: *Voluntario sacrificio tibi*.

6. — S. Gregorius, *Hom.* xxxvi, monet de debito respectu, qui huic servo a nobis est deferendus: « Per hunc ergo servum, qui a Patrefamilias ad invitandum mittitur, prædicatorum ordo significatur; sæpe enim solet evenire, ut persona potens famulum habeat despectum; cumque per eum Dominus aliquid mandat, non despicitur persona loquentis servi, quia servatur in corde mittentis reverentia Domini. »

Hora cœnæ.

7. — Per hanc horam cœnæ Glossa finem mundi declarat: « *Hora cœnæ*, finis sæculi; unde Apostolus, *I Cor.*, x, 11: *Nos sumus, inquit, in quos fines sæculorum devenerunt*; in hoc fine mittitur servus, id est, ordo Prædicatorum ad invitatos per legem et Prophetas, ut repulso fastidio ad gustandum cœnam se præparent, quia omnia jam sunt parata. »

8. — « Vultu enim hora cœnæ erat, » inquit Jan-senius, « et est, post Christi mortem, quando jam cœlum reseratunt est, omnia redemptionis nostræ mysteria propalata sunt. »

9. — Venerabilis Beda per hanc horam, finem mundi interpretans, hanc inde deducit consequentiam: « Si ergo jam hora cœnæ est, cum vocamur, tanto minus debemus excusare convivio Dei, quanto propinquasse jam certinus finem sæculi. »

10. — Didaeus Stella ait: « Hæc cœna est spatium vitæ uniuscujusque, qui Dominum inspirantem, vel prædicatorem, vel confessorem audit docentem Evangelium, doctrinam catholicam. »

11. — Notanda hic est prudentia et circumspectio hujus hominis, qui cœnam præparavit, siquidem servum suum ad convocandum invitatos tempore missi congruo et opportuno, id est, *hora cœnæ*; in quo nobis innuitur, quod Deus noster vocationem et inspirationes suas tempore et loco congruis et in talibus occasionibus et circumstantiis positus immittat, in quibus nos, dummodo velimus, eisdem pariteros et responsuros, ac demum profectum reportaturos esse prævidet.

Dicere invitatis, ut venirent.

12. — « Id est, » ut Dionysius Carthusianus scribit, « Deum proximisque amando, et juste ac timorate vivendo, ad patriam beatorum incessanter appropinquare studeant, nempè amando et juste agendo, non corporaliter transeundo venitur et propinquatur ad regnum cœlestem. »

13. — Albertus Magnus illud, *venirent*, non de progressu, qui fit progressu, qui fit gressibus corporis, sed de progressu spirituali exponit: « Hoc

« est, alloqui eos voluit de præparatione per penitentiam; veniunt, qui se per virtutem expeditunt; non stant, qui semper in virtute proficiunt; ibunt de virtute in virtutem. »

Quia jam parata sunt omnia.

14. — Nam ut Glossa ait: « Christo immolato, jam introitus regni patet; » id quod Patribus veteris Testamenti dici nequaquam potuit, quando nimirum ob cælum, undequaque firmiter clausum, tanta ad habendum in cosos aditum difficultas erat, quo etiam tempore non habebant sacramenta, quæ modo habemus, per quæ gratia, quæ semen est gloriæ, ex opere operato confertur. Unde per hæc verba clarius dicere voluit quod pro salute nostra nihil amplius, neque in præsentem, neque in futura vita, faciendum supersit, et ideo *omnia parata*, nosque in cœlesti nuptiarum triclinio anxie expectat: *Vado parare vobis locum; in domo Patris mei mansiones multe sunt; in hac quoque vita innumera nobis subministrantur auxilia et subsidia, quibus ad aliam vitam acquirendam disponamur et præparemus.*

15. — « Pensa nunc, o homo, » inquit S. Bonaventura, « si tamen bona a Deo habes in mensa tua, in carcere, in exilio; quanta bona habebis in mensa Dei, in regno? » Misericors ille pater Evangelicus, ut filium suum discolum, penitentem et respicientem lauto quodam exciperet convivio, vitulum saginatum coqui fecit: « Ad repellendum « fastidium nostrum, » inquit Venerab. Beda, « jam parata sunt omnia, quia ad abstergendum « mentis nostræ teporem in cœna Dei, ille nobis « singularis Agnus occisus est, qui tulit peccata « mundi. »

16. — Qualis quantusque sanctis veteris Testamenti Patribus futurus fuisset jubilus, si felix hoc faustumque nuntium suis potuissent auribus percipere, nimirum: *Quia jam parata sunt omnia.* Didacus Stella ait: « Vocabantur quidem illi, sed non « dum omnia parata erant, quia Passio Christi « nondum exhibita erat. O felix tempus, etasque « beata, in qua predicatorum dicere possunt: *Jam « parata sunt omnia; jam Christus mortuus est pro « nobis, jam suo sanguine cœlos aperuit, jam cœlos « ascendit et præparavit vobis mansiones in æterna « beatitudine.* » Hæcque ratio erat, cur Salvator Apostolis suis dixerit: *Beati oculi qui vident, quæ vos videtis, dico enim vobis, quod multi, etc.* Beatiorem Patribus antiquis, qui jam cœnam præparatam invenietis.

Adiciones.

a. — *Et misit servum suum hora cœnæ, etc.* Non misit armatos, qui vi adducerent, sed misit servum, qui illos quasi reinvitaret; nec enim ad ea quæ commodum nostrum spectant, ullam nobis Deus

vult vim inferre, quia regit nos suaviter; sed potius vult conservare naturæ humane leges, nempe libertatem; sic quoque non cogimur sed invitamur ad spiritualium experientiam consolationum, quæ reipsa vitæ divinæ dulcedinem perhibent et suavitate. Non paucos a Christi sequela et vita devota timor abstrahit melancholia, mœstitie atque austeritatis, quas in schola Christi autumant prædominari. Hanc igitur falsam opinionem ut destruat David mendacemque convincat: *Gustate, inquit, et videte quoniam suavis est Dominus; beatus vir qui sperat in eo.* Circa quam invitationem Albertus Magnus sequens movet dubium: « Sed quid est « quod dicitur: *Gustate et videte?* Numquid prius « est videre cibum, et postea sumere? Quis unquam comedit quod prius non viderit? » Respondetque auctor per similitudinem a cibo medicinali desumptam, qui primitus oculos latet infirmi, ad sumptum exercet virtutem, hocque in sensu dici potest visus: « Sic fit in medicinali cibo spirituali. » S. Bonaventura differentiam statuens cibum inter corporalem et spirituales, ille, inquit, absens appetitur, placet, inque comestione principio magna capitur cum aviditate qui in fine fastidium sui ingerit et nauseam; hic vero contrarie omnino rationis, « cum non sumitur displicet, quia amarus est « Deus malis; sed sumentibus placet, et quanto « quis magis sumit de illo cibo, tanto magis ei placet. »

b. — *Quia jam parata sunt omnia.* Nobis hæc verba nullam ingerere debent consolationem, dum, quantum est ex parte Dei, omnia que ad cœlestis gloriæ convivium spectant, ferula parata sint, nec aliud quidquam desideretur, quam id quod tibi faciendum incumbit, ut nempe hoc convivio interesse merearis, quod tamen tantæ difficultatis tantæque molis opus non est; aditus enim ad cœlum facilis est, cum Christus illud nobis magna cum aviditate offerat dicendo: *Regnum Dei intra vos est.* Observastine aliquando quanta cum aviditate Deus semper ad hoc inclinatus fuerit ut nos gloriæ faceret participes? Terreni reges non compatiuntur secum unius, ejusdemque regni vel domini esse consortes, sed potius illos semper, quoad possunt, excludunt, « quia regnum non capit duos; » filii quoque ab eodem patre progeniti, licet inter se germani sint fratres, in aduenda tamen hereditate paterna soli semper esse malent, ut potentiores, opulentioresque evadant; at vero Salvator ad cœlestem regnum suum ascendens, nos omnes fratres appellavit, dum ait: *Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum.* Apostolus ad Rom., viii, 27, ait: *Si filii et hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* Nam ut S. Cyrillus ait: « Hoc gloriam Unigeniti dilecti accumulatur, quod « beatitudinis suæ non patitur solitariam esse « magnitudinem, sed addidit fratres, non qui

« minuant quasi in plures divisam excellentiam, « sed altitudinem divitiarum exornent participes. »

Terrenorum regnorum acquisitio ardua est et difficilis, imo nonnunquam impossibilis, at vero regnum cœlorum ab unoquoque comparari potest, sinit enim se facile vinci, imo ultra citroque se uniuicuique nostrum offert: *Regnum cœlorum vinum patitur, et violenti rapiunt illud.* O quanto facilius cœli quam terræ gloria acquiritur! Hæc etenim a voluntate nostra non dependet, imo nec a meritis nostris aliquando, sed potius a fortuna, ab alterius dispositione; ambitio, industria et labor, ad illud acquirendum non semper juvat; non vero sic se res habet, quod attinet ad æternæ gloriæ consecutionem. S. Valerianus, in Homilia quadam que de *arcta et angusta via* intitulatur, ait: « Facilem se « volentibus præstat; » sed quando? « Si non aut « vanitas impediatur, aut fallax hujusmodi ornatus « obsistat. » Superbi quidem mundi gloriam studiosè sectantur, sed sæpe, imo ut plurimum, eandem non assequuntur. Cœlestem vero gloriam sectantur humiles, nec unquam irriti effecti; nam ut S. Bernardus ait: « Arcta est janua regni cœlorum nec recipit nisi parvos; tamidi repelluntur. » Longe ante facilius est humilem velle esse et ab aliis confemni, quam ab aliis in veneratione et reverentia haberi velle, quia illud in nostra positum est voluntate, hoc in aliena; et ideo inter octo beatitudines nulla est in qua dicitur: *Beati qui ad thesauros, ad imperia, ad voluptates aspirant et anhelant; bene tamen dicitur: Beati pauperes, beati mites, beati qui persecutionem patiuntur, beati mundo corde, beati qui lugent.* Valde enim durum nobis fuisset si ad cœlestem gloriam adipiscendam tale quid a nobis postulasset, quod in uniuscujusque nostrum non fuisset potestate aut voluntate; pauper vero, contemptus, mitis, tribulatus, quilibet esse potest.

c. — Quærent diligenter interpretes per quosnam condita et parata sint omnia que in epulo apponenda erant? Pulchre S. Augustinus, *Serm. xxxiii de Verb. Dom.*, respondet: « Illi, » Judei inquam, « invilantes acceperunt, cœnam repudiaverunt, Prophetas legerunt, Christum occiderunt, « et tunc nobis cœnam nescientes paraverunt. » Grande ingratitude malum ut etiam cœnam repudiarent et Christum occiderent; sed ex hoc malo bonum eleuit Deus, ut Judeis nescientibus nobis cœna prepararetur. Deus enim novit, eique proprium est, ex malis bona elicere, odiumque dæmonis in nostram convertere salutem. Verum est Deum posse se opponere hosti infernali, eumque impedire ne aggrediatur, infestetque famulos et sequaces suos, cum nonnunquam quorundam sequatur lapsus; at tamen ut bene notat D. Augustinus, « melius judicavit Deus de malis bona facere, « quam mala nulla esse permittere. » Permissit

David cadere in adulterium, homicidium et scandalum publicum, licet potuisset et novisset eum preservare, quia ex casu isto magnum intendebat elicere bonum puta penitentiam quam egit, qua et omnes instruxit penitentes. Audiamus S. Ambrosium, in *Apologia*, I, ii, quæ legitur inter lectiones Matutini pro Dom. VI post Pentecosten: « Sancti « autem Domini, qui consummare pium certamen « gestiunt et currere cursum salutis, sicuti forte ut « homines corruerint, naturæ potius fragilitate « quam peccandi libidine, aciores ad currendum « resurgunt, pudoris stimulo majora reparantes « certamina, ut non solum nullam attulisse æstimationem lapsus impediunt, sed etiam velocitatis incentiva emulasse. » Nihil Davidi præjudicavit lapsus ille, imo penitentia suæ suffragio profecti in sanctitate quam si mansisset in sua innocentia; siquidem idem S. Ambrosius ait: « Plus « acquisivimus, plus perdidimus, quia beatorum res facit tua gratia quam nostra innocentia. » Non recusavit Deus huic magno servo suo tribuere illud extimæ laudis encomium: *Inveni hominem secundum cor meum, qui faciet voluntates meas.* Aliam adhuc subministrat D. Augustinus, *lib. XIV de civ. Dei*, xi, asserens: « Neque enim Deus omnipotens, cum « summe bonus sit, nullo modo sineret mali esse « aliquid in operibus suis, nisi usque adeo esset « omnipotens et bonus, ut bene faceret etiam de « malo. »

d. — Vocabant servi invitatos, ut venirent, quia jam parata essent omnia; quod si hic intelligamus de sanctissimo Sacramento, cibus est de quo proprie cecinit David quod Deus illum præparavit. Et sicut erat impossibile illis illo vesci in propria sua specie, præparavit illum in forma panis.

VERSUS 18.

Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam, rogo te, habe me excusatum.

Et cœperunt simul omnes excusare.

1. — Albertus Magnus dicit: « Hic agit de « vocatorum ingratitude. » Cajetanus ait: « Excusare sicut sumitur hic pro recusare; » ultra namque oblatam invitationem acceptare reutebant, quia vero nullam idipsum abnuendi causam habebant, ideo oblatum hunc favorem manifeste a se repellere erubescabant, adeoque potius frivolam quandam excusationem excogitarunt. Albertus Magnus bene ponderat illud *cœperunt*, ait enim: « Hoc autem incipit, quia semper in hoc peccatores « sunt novi. »

2. — Consideranda est hoc loco summa Dei nostri sollicitudo, quia nobis convivis suis occurrere voluit; ipsemet namque nos in persona propria invitavit, deinde prius unum, mox plures servos

emittit, qui nobis significant, omnia ad cenam requisita fercula parata esse; mittit eosdem per vios et plateas, imo et in vias et sepes, ut magna cum anxietate nos querant et rogent, et tamen unusquisque se subducit et venire renuit; cum tamen alia ex parte clare nobis constet, quanta cum anxietate eundem Dominum olim sub veteri lege requisierimus, *Cant.*, iii, 12: *Quasi vi quem diligit anima mea; quasi vi illum et non inveni; per vios et plateas queram, quem diligit anima mea, quasi vi illum et non inveni.* Undenam obscuro hæc nostra oritur mutatio et mentis socordia? S. Augustinus ait: « Unigenitus in sinu Patris antequam « trabeam nostræ carnis assumeret, quærebant eum « desiderantes et non habebant, factus vero homo, « tanquam vermis inter homines, homines querit « et paucos inveniit, » cujus equidem alia causa assignari nequit, quam quod Deus hoc tempore nimis se exhibeat salutis nostræ avidum et cupidum nimisque anxie nos regni sui cœlestis desideret efficere participes, factus enim homo similis nobis, proprii sanguinis sui pretio nos redimere, sequi ipsum nobis in cibum et potum dare non abuit, indeque adeo nobis factus est vilis et contemptibilis, ut manifeste satis nos ipsum nihili facere ostendamus. Etenim per experientiam videmus quod mundus ille tantam desiderare et estimare solet, quæ difficulter haberi possunt; alia vero, quæ in sua habet potestate, communiter fastidiat atque contemnat. Unde Venerabilis Beda ait: « Offer Deus, quod rogari debuit; non rogatus « dare vult, quod vix sperari poterat, quia dignaretur largiri postulatus, contemnitur vero paratus; « delicias refectionis æternæ denuntiat, et tamen « simul omnes excusant. »

3. — S. Gregorius, *Hom.* xxxvi, ut nobis clare ostendat quam sit inconveniens tantam respuere invitationis gratiam, sequenti utitur similitudine, dicens: « Ponamus ante oculos mentis minima, ut « possimus digne pensare majora; si quispiam potens ad invitandum quemlibet pauperem mittet « ret, quid ille faceret, nisi de sua invitatione gau- « deret? Responsum humile redderet, vestem « mutaret, ire festinaret; » unde per consequentiam deducit, quam sit indigna res, quod Deus ad æternæ beatitudinis cenam nos invitans, tam frequentem apud nos potiarum repulsum: « Homo ergo « dives invitat et pauper occurrere festinat, ad Dei « invitatur convivium, et excusamus. »

4. — Didacus Stella, postquam eandem ponderationem adduxisset in medium, tandem subjungit: « Mira res, vocat Deus ad cenam et venire « recusant; si vocaret ad labores, non mirum si « nolent venire, sed vocantur ad cenam et non « iunt. »

5. — S. Bonaventura verba hæc de illis interpretatur fidelibus, qui solo nomine tales sunt; ope-

ribus vero quibuslibet sunt infidelibus deteriores: « Quia multi veniunt ad fidem, qui tamen nolunt « pervenire usque ad charitatem, propter viliorum « pronitatem, quam in excusationis velamen assumunt. »

6. — Theophylactus illa de Judæis explicat, qui Messiam recipere noluerunt: « Omnes enim Principes Judæorum detrectabant regem habere Jesum, « et cenam non meruerunt, » dixerunt enim manifeste: « Nolumus hunc regnare super nos. »

7. — Glossa dicit: « Ideo excusant, quia nemini « intercluditur regnum, nisi quem suæ vocis professio excluderit; excusat autem se omnis, qui « plus terrena quam cœlestia diligit, etiamsi ad « cœlestia se tendere dicat. » Enim vero tametsi honores, divitiæ et quævis alia bona temporalia tanta cum difficultate comparentur, nihilominus homo se laboribus, curis et periculis innumeris libenter subjicit, quantumvis de illis consequendis sit incertus, imo cum evidenti æternæ salutis sine detrimento per multas in hac vita toleratas ærumas, certam sibi comparat ponarum infernalium æternitatem. Christus autem cum infinita quadam cura et anxietate, bona nobis offert cœlestia, quæ sempiterna sunt, nec aliud a nobis, nisi cor et voluntatem nostram requirit, *Prov.*, xxii, 20: *Probe, fili mi, cor tuum mihi, nihil nisi amorem nostrum sibi retribui postulat, et tamen ceperunt simul omnes excusare.* Porro turpis hæc repulsa, quam Deus a nobis continuo patitur, eundem movet, ut eorum pariter et terram ad obstupescendum super hoc invitet, sicut in principio Isaiæ videtur: *Audite cœli et auribus percipe terram: Filios evitrici et exaltavi, illos ad beatitudinis æternæ cenam vocando, illicque regnum quoddam infinite Majestatis offerendo; ipsi autem spreverunt me.* Eandem quoque querelam repetit apud Jeremiam, ii, 13, dum ait: *Duo mala fecit populus meus; ne dereliquerint fontem aquæ vivæ et foderint sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas;* quo in loco pariter sicut in Isaiâ prius cœlos ad stuporem concipiendum invitarat, dicens: *Obstupescite cœli super hoc et portæ ejus desolamini vehementer;* quid enim magis obstupescendum exogitari potest, quam quod homo huic cenæ, id est, mensæ Paradisi cœlestis, nectare et ambrosia mananti, terga vertat, ut fetentes et putridas terre lacunas et paludes consecrari possit. Audite Didacum Stellam idipsum egregie ponderantem hisce verbis: « Vocat « mundus ad laborem et omnes sequuntur illum, « Omnis populus secutus est Sebam, filium Boethri, « pauci autem David; vocat mundus ut decipiat, « diabolus ut torquet, caro ut illudat et omnes hos « sequuntur, Christus autem vocat ad cenam, ut « gaudeas et cenes cum illo, et pauci sequuntur. O « si consideraret peccator quod amittit et quare « amittit! »

8. — Porro in hac repulsa verificari videtur, quod Psalmista ait, *Psal.* xxviii, 13: *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentum insipientibus et similibus factus est illis.* Enimvero si ante jumentum aliquid ex una parte favum mellis, ex alia vero herbam apposueris et fœnum, videbis quod illud calcibus evertet et disperdet, ad fœnum vero et paleam manducandam, magno cum fervore appetitus mox se recipiet; eodem modo videmus quod homines mundani, qui palatum ex peccato corruptum habent, majorem in fœno et paleis, id est, in carnalibus voluptatibus, *omnis caro fœnum,* gustum habent, quam quod cenam Christi, id est, gratiam et gloriam cœlestem prosequantur et diligant. Legatur id, quod Sapiens, *Prov.*, vii, 6, et ix, 13, scribit, et videbitur quam prompti sint homines ad acceptandum invitationes, ad voluptates mundanas, cum tamen ex alia parte hic, ubi Deus illos ad beneficia, imo ad beatitudinem vocat: *Ceperunt simul, etc.*

Primum dixit et, etc.

9. — Hugo Cardinalis in sensu allegorico, juxta expositionem S. Ambrosii, per primum, qui villam sibi comparat, interpretatur Gentiles: « Immoderato affectu temporalibus inhiantes, » Per secundum vero, qui boves emerat: « Judæos, jugo « legis oppressos, in qua lege sunt quinque joga, « id est, mandata decem, vel quinque libri Moysis, « qui duplicantur in spiritu et littera. » Per tertium, qui duxerat uxorem, hæreticos intelligit: « Qui semper attentant rigorem fidei, sicut mulier « prima attentavit virum et seduxit. » Qui idem purpuratus Doctor hosce versus ad presentem materiam aptissimos adducit:

*Uxor, villa, boves, ostium clausere vocatis,
Mundus, cura, caro, cenam clausere renatis.*

10. — S. Augustinus, *Serm.* xxxii de verb. Dom., ad hoc reflectit, quod S. Joannes de mundo loquens his verbis ait: « Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et ambitio sæculi; ibi cepit, ubi Evangelium « terminum posuit; concupiscentia carnis: uxorem « duxit; concupiscentia oculorum: quinque bonum « joga emi; ambitio sæculi: villam emi. »

Villam emi.

11. — Non sine mysterio, qui hoc dixit, primum esse dicitur: *Primum dixit ei,* si quidem per villam hanc ambitio denotatur, de qua S. Augustinus ait: « Dominari vitium malum, vitium primum; » ambitio enim primum peccatum est, quod naturam tam angelicam quam humanam coinquinavit: « Notatur superbi, » inquit Lyranus, « per dominium ville emptum, quia superbi volunt aliis « dominari. » Ambitio, politia humana, sive ratio status potius iacturam admittit regi cœlestis, quam

ut vel unicum terræ palmum amittat. Principes ad dilatandum domini sui fines, vel ne illud amittant, armant exercitus, populum subditum aggravant, sanguinis humani flumina effundere, totumque mundum suscipe deque vertere non dubitant. Unde Hugo Cardinalis verba hæc ita exponit: « Villam emi, id est, appetitum dominandi habui, vel « dominatum ipsum multo labore acquisivi, vel « pretio animæ comparavi. Hanc villam emit Lucas cifer, quia pro dominatione, quam appetit, « regnum æternum amisit. » S. Bonaventura quoque, *Serm.* i in hoc Dom., ad hanc se stultitiam reflectit, qua homines regno colorum renuntiant, ut hic in terra dominari possint: « Ecce fatuitas « maxima, » inquit « quia quod pejus est eligitur « et quod melius recusatur; eligitur enim villa, « recusatur regnum; eligitur dominium villanorum, recusatur regnum colorum. »

12. — In sacris Cantici, vii, 11, Sponsa cœlestis dicit: *Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis.* Cum igitur illis verbis anima sancta cœlestem Sponsam suam in villam invitet, quomodo subsistere potest, quod villa huic cenæ obstaculum ponat? S. Augustinus dubium istud resolvit, dicens: « In villa empti dominio notatur, ergo superbia castigatur; habere enim « villam, tenere, possidere, homines sibi illi subdere et dominari delectat. » Enimvero homo ille ad hanc villam comparandam, ad acquirendum dominium se totaliter evisserat debet, adeo ut nihil sibi, quod regno colorum comparando impenderet, residuum haberet, et hoc est, quod in illo reprehenditur, non enim honorum possessio damnatur, sed ambitio; homo ille villam hanc non eo fine sibi comparat, ut agros illos coleret, sed ut dominaretur, ut in subditos tyrannidem exerceret. Motivum animæ illius, quæ in Canticis dilectum suum in villas et in agrum invitabat, erat, ut mundanorum negotiorum strepitum effugeret, ut solitudinem vacando Deo se per contemplationem arcibus unire et conjungere posset. Unde observandum est, quod una et eadem res, quæ electis occasionem prebet, ut se Deo arcibus conjungant, sequæ gloria cœlestis capaces, dignioresque efficiant, reprobis motivum prebeat, ut se ab ea, et a celo magis elongent et separent. Unde S. Augustinus, *Serm.* xi de verb. Dom., in alio quodam proposito dicit: « Aurum et argentum malis malum est, bonis, « bonum; non quia eos honos aurum et argentum « facit, sed quia bonos invenit, in usumque bonum « convertit. »

13. — Lucas Brugensis per hunc illos denotari existimat, qui affectu cordis sui bonis hisce terrenis superflue nimis immersi vivunt et æterna bona negligunt, qui proinde dum, ut mentem suam rebus cœlestibus applicent, monentur et invitantur, ex tali monitione proficere nesciunt, seu potius no-